

KHM

Forskningsstrategisk og utstillingstrategisk plan

2020

Innledning

I 2012 og 2013 gjennomførte Kulturhistorisk museum (KHM) en grunnleggende omorganisering, basert på en fornyet visjon for museet og en grundig funksjonsanalyse. Arbeidet har medført at KHMs tidligere versjon av Strategi 2020 er uaktuell og det måtte derfor utarbeides en ny.

Foreliggende planer er del av et større, overordnet planverk som innbefatter museets hovedstrategi (Strategi 2020) og en strategisk kompetanse- og rekrutteringsplan. Tidshorisonten for disse planene er 2020.

Med tidshorisont på ett til tre år er det som del av samme planverk, utarbeidet rullerende årsplaner for museet, seksjonsvise årsplaner og individuelle arbeidsplaner. Disse planene definerer tiltakene for å operasjonalisere strategiene som er tilkjenegitt i de langsiktige planene.

Planverket er utarbeidet som en helhet fra starten av, slik at overordnede mål og visjoner er forankret i seksjonenes mål og i individuelle ambisjoner, samtidig som disse er del av en større helhet. Tanken er at planene til sammen skal utgjøre en vev der de ulike plannivåene viser de samme mål og strategier i ulikt detaljnivå og konkretisering.

Delstrategiene for forskning og utstillinger ivaretas av museets Forskningsråd og Utstillingsråd. De to rådene arbeider med museets forsknings- og utstillingsstrategi på et overordnet og strategisk nivå, og har et særlig ansvar for langsiktighet, engasjement på tvers av seksjoner og disipliner, samt stimulere til forsknings- og utstillingsprosjekter på et internasjonalt nivå. Rådenes strategiske midler skal brukes til tiltak som bidrar til intern kompetanseheving og stimulerer til utvikling av prosjekter som skal utløse finansiering fra nasjonale og internasjonale kilder.

Rådene bistår direktøren som saksforberedende i forsknings- og utstillingsspørsmål, men arbeider også direkte overfor museets personale i forhold til kompetanseheving og støtte til større initiativer som strekker seg ut over seksjonsledernes oppgaver som forskningsledere. Som forskningsledere er seksjonslederne ansvarlig for å veilede og tilrettelegge for den enkelte forskers forskning og prosjekter, og skal sørge for at den enkeltes arbeidsvilkår og -oppgaver ivaretar den enkeltes og museets vitenskapelige ambisjoner.

Etablering av satsningsområder og faggrupper som utvikles i dialog med rådene samt etablering av fire typer utstillingsflater/konsepter er blant de viktigste virkemidlene for å realisere KHMs forsknings- og utstillingsambisjoner. På dette grunnlaget vil museets bruke sine ressurser strategisk for å skaffe ekstern finansiering av forskning og utstillinger. Forskningsinitiativ nedfelt i seksjonenes årsplaner og individuelle arbeidsplaner og som faller utenfor de overordnede strategiene, håndteres av seksjonsleder i dialog med den individuelle forsker.

Forskningsstrategisk plan 2020, KHM

HOVEDMÅL FORSKNING

KHM skal drive nyskapende forskning av høy kvalitet i nært samspill med formidling og forvaltning av kultur og kulturarv

DEL 1, MÅL OG TILTAK

Mål 1, KREATIVITET

Styrke det kreative faglige og tverrfaglige samarbeidet ved museet og gi gode rammer for prosjektutvikling og etablering av sterke fagmiljøer.

Tiltak:

- Realisere forskningspotensialet i arbeidet med bevaring, dokumentasjon og forvaltning av de museale samlingene
- Realisere forskningspotensialet i feltdokumentasjonen
- Tydeliggjøre KHM's forskningsprofil gjennom å utforme, videreutvikle og fornye faglige satsningsområder
- Oppmuntre til etablering av forskergrupper og stimulere deres virksomhet
- Avholde et månedlig, åpent seminar organisert av forskergruppene etter tur
- Ta i bruk "Det røde rom" på Økern som et fristed for forskere og forskergrupper som vil utvikle og ferdigstille ideer og prosjekter
- Gi alle ansatte kunnskap om og eierskap til forskningsvirksomheten ved å arrangere en årlig "Forskningens dag", hvor forskere og forskergrupper presenterer sitt arbeid
- Lyse ut 2 stipendiatstillinger i året innenfor KHM's faglige satsningsområder; hver søknad må knyttes til en forskergruppe eller et prosjekt for å sikre at stipendiatene har et miljø
- Utvikle rutinene for veiledning av stipendiater i samarbeid med relevante institutter ved UiO
- Generere nye forskningstemaer

Mål 2, INTERNASJONALISERING

Styrke KHM's rolle som internasjonal forskningsaktør og samarbeidspartner.

Tiltak:

- Styrke involvering av forskernes internasjonale nettverk i institusjonens virksomhet
- Øke innsatsen for etableringen av internasjonale forskningsprosjekt, særlig orientert mot EUs programmer
- Etablere institusjonsavtaler om forskningssamarbeid med andre museer og institusjoner
- Øke andelen nivå 2-publikasjoner
- Øke synliggjøringen av forskningen ved museet gjennom å tilgjengeliggjøre forskningsresultater og -publikasjoner digitalt
- Etablere et tverrfaglig Open Access-tidsskrift som speiler KHM's fagportefølje
- Gjennomføre internasjonale forskergruppeseminarer hvert halvår, som omhandler aktuelle temaer innenfor museets fagområder

- Videreutvikle og gjøre bruk av museets digitale infrastruktur og materiale som en ressurs i internasjonalt forskningsarbeid
- Øke stipendiatenes mobilitetsmuligheter

Mål 3, FORMIDLING

a) Benytte museets forskjellige formidlingsarenaer til å utvikle forskningen og styrke dens tilstedeværelse i utstillingsarbeidet

b) Sikre kvalitativ og kontinuerlig spredning av informasjon om pågående forskningstemaer og -resultater

Tiltak:

- Oppmuntre forskergruppene til å delta i produksjonen av fysiske utstillinger med utgangspunkt i satsningsområdene (se URs innspill til Strategisk plan)
- Identifisere tema som egner seg for tverrseksjonelle utstillinger sammen med forskergruppene
- Nært samarbeid mellom FR og UR for å realisere visjonen i «Et hus for vilde tanker»
- Oppmuntre forskere fra HF og SV til å identifisere og fremme forslag til tema av samfunnsmessig betydning, som egner seg til formidling
- Øke synligheten av KHMs forskning i media
- Øke formidlingen av KHMs forskningsportefølje, spesielt gjennom digitale portaler (forskerblogg, Open Access-tidsskrift, nettutstillinger, databaser, digitalt forum) og sosiale media

Mål 4, FINANSIERING

Øke volumet av eksterntfinansierte forskningsprosjekter

Tiltak:

- Utvikle minst 4 søknader om EU-prosjekter innen 2020 og oppnå minst 1 ERC-prosjekt
- Oppnå et SFF
- Utvikle flere søknader rettet mot NFRs programutlysninger
- Årlig tildele midler for prosjekt- og søknadsutvikling til forskergrupper som melder inn et konkret behov
- Etablere gode administrative rammer for en målrettet og strategisk søkeprosess
- Samordne søknadsprosessene for å optimalisere mulighetene for innvilgelse
- Lokalisere andre finansieringskilder enn NFR og EU
- Utvikle oppdragsvirksomhet ved forskningslaboratoriet SciCult

DEL 2, VIRKSOMHET

Forskergrupper

- Forskergruppene er et bærende element i KHMs forskningsvirksomhet
- Alle ansatte kan ta initiativ til forskergrupper

- Forskergruppene må bestå av minst tre KHM-ansatte, deriblant en leder med forskerkompetanse, og kan ha eksterne medlemmer
- Forskergruppene må ha et klart formulert problemfelt og klare mål for gruppens arbeid (forskersøknad, publikasjon, seminarrekke, utstilling eller lignende)
- Forskergrupper, beskrevet etter FRs mal, kan meldes til KHMs FR med frist 1. februar
- Forskergruppene presenterer sine prosjekter hvert år på Forskningsdagen, og får tilbakemeldinger fra KHMs FR. FR spiller inn sin vurdering av aktiviteter og planer i eksisterende og nye forskergrupper til direktøren, som beslutter hvilke grupper som skal opprettholdes eller opprettes
- Bare forskergrupper kan søke støtte fra FR til prosjektutvikling; midler til øvrige forskningsinitiativ fordeles av seksjonslederne
- Forskergruppene må skape et godt fagmiljø for stipendiater

DEL 3, SATSNINGSOMRÅDER

Kulturarv, innovasjon og landskap i krise (KIL)

Heritage, Innovation and Troubled Landscapes (HIT)

Gjenstander som defineres som deler av en kulturarv, og gis nye mytiske og ideologiske verdier som museale objekter, er deler av et større politisk og økonomisk bilde, med forskjellige perspektiver og fortolkninger. Museale objekter representerer til stor del kollektive narrativer, men vitner også om individuelle handlinger som har brutt eller bryter normer og stiller opp nye verdier, i strid med etablerte tradisjoner. Innovasjon er blant de viktigste årsakene til sosial endring, i form av utvikling av ny teknologi og nye møtepunkter mellom ulike kulturer og religioner. I møte med fundamentale endringer i klima og livsbetingelser, oppstår kollektive behov for å utvikle nye sosiale og tekniske strategier i et langtidsperspektiv. Nye, globale samfunn krever fri tilgang til både spisset og tverrfaglig kunnskap, og KHM deltar i internasjonale nettverk der digitale metoder tilpasset nye behov utarbeides. De nye metodene gjør det mulig å utvikle databaser med kartbaserte grensesnitt og å tilgjengeliggjøre hele samlinger på internett, og dette må skje i samspill med etiske prinsipper for kunnskapsgenerering innen humaniora og samfunnsfag. KHMs samlinger og forskningskompetanse gjør tverrfaglige problemstillinger knyttet til kulturarv, innovasjon og landskap i krise til naturlige satsningsområder.

Nedenfor følger en beskrivelse av de tre satsningsområdene:

Satsingsområde 1, Forsømt, forherliget og fornyet: Tingenes og stedenes betydning

Meaningful Materialities: Forgotten, Treasured and Reinvented Objects and Places

Vår tingverden og våre materielle omgivelser er en unik innfallsport til forståelse av økonomiske, teknologiske og politiske strukturer så vel som sosiale mekanismer og relasjoner, men også til holdninger og emosjonalitet. Et sentralt begrep for dette satsingsområdet er meningsdannelse. Betydning av gjenstander og steder ikke er gitt, de blir meningsfulle gjennom å inngå i en kulturell praksis og kontekst. Gjenstander og steder tillegges verdi gjennom å være bærere av kollektive

historier, og som representanter for status og historier. De kan også fungere som redskap i kunnskapsbygging og overlevering, av identitet og kollektive idealer. Gjenstander og steder kan både anses som overflødige og verdiløse.

Både verdifulle og verdiløse objekter sirkuleres og resirkuleres i tid og rom, og skifter ofte meningsinnhold underveis. Verdsetting, og det motsatte - verdiløshet - skapes gjennom en rekke store og små praksiser, som historiefortellinger, rituelle handlinger, inskripsjoner, men også det motsatte, unngåelse, og i enkleste forstand, kasting. Gjenstander og steder blir ikke bare kategorisert og tatt i bruk (eller ikke tatt i bruk), de bidrar også i seg selv til de sammenhengene de blir gjort del av, i kraft av sin materialitet og sanselighet, og gjennom de narrativer som de blir del av, og som har blitt del av dem.

Tilnærminger til materialitet inkluderer:

- Produksjon og forbruk
- Teknologi og kunnskapsoverføring
- Rituell og religiøs praksis
- Politiske og økonomiske ideologier
- Materialitet, sanselighet, estetikk
- Museologi, verdensarv og kulturarv

KHMs omfattende arkeologiske og etnografiske samlinger, og museets rolle som forvalter av kulturarv, er en vesentlig del av arbeidet for museets ansatte. En betydelig del av museenes kildemateriale er det vi i dag vil karakterisere som avfall, som er etterlatt av fortidens mennesker. Samtidig forvalter museet kunstneriske eller spesielt betydningsfulle gjenstander som har hatt stor verdi for samfunnene som produserte dem og for menneskene som brukte dem. Mange av disse gjenstandene får en forsterket verdi når de

senere defineres som deler av en kulturarv, og gis nytt mytisk og ideologisk innhold som utstillingsobjekter i en moderne kontekst. Som museale objekter og kulturarv innebærer gjenstandene i dag en økende økonomisk og politisk utfordring. Databaser med kartbaserte grensesnitt kombinert med heldigitale arkiver og 3D- og fotogrammetrvisualiseringer muliggjør en form for virtuell repatriering, men skaper også nye utfordringer. Slike utfordringer kan for være knyttet til de historier vi forteller med det vi samler og utstiller, og hvordan vi gjør vår kulturarv meningsfull i forhold til et endrende samfunn, der interaksjonen mellom media og publikum blir stadig tettere.

Nettbaserte utstillinger, kataloger og baser er viktige grep i forhold til tilbakeføringsarbeid knyttet til 'source communities' og til nye måter å dele samlinger på, også knyttet til andre museer. 3D-skanning og fotogrammetri er temaer som kan knyttes til gjensidige kunnskapsgenererende prosesser i forholdet mellom forskere, publikum og lokalbefolkning i områdene der gjenstandene kommer fra, men også til nye versjoner av kopienes rolle i museologisk sammenheng. Andre utfordringer kan knyttes til postkolonielle prosesser som innbefatter gjensidig kunnskapsgenerering og inkludering av lokal kunnskap og lokale aktører, som en del av den kunnskapen et museum skal ivareta (immateriell kulturarv).

Digitalisering og tilgjengeliggjøring av gjenstander som åpne data og i tilrettelagte web-portaler reiser nye spørsmål knyttet til hva som kan vises frem, og hvordan, og de etiske retningslinjene må presiseres og fornyes i takt med utviklingen.

Satsningsområde 2, Entreprenøren – mellom tradisjon og struktur

The Entrepreneur – Between Tradition and Structure

Kan et enkeltmenneskes handlinger føre til samfunnsmessige endringer? Eller er slike endringer først og fremst drevet frem av dyptliggende sosiale og kulturelle strukturer? Svaret kan ikke være et enten eller, men søkes i det dynamiske og intrikate forholdet mellom individ og samfunn. Dette grunnleggende tema i samfunnsmessig og humanistisk forskning må stadig vurderes med nye øyne. Temaet aktualiseres av prosesser og temaer som preger vårt eget samfunn: Hva skjer når mennesker migrerer inn i nye samfunn? Hva skjer når ulike religionsformer og verdenssyn møtes? Hvordan kan ny teknologi eller nye møtepunkter føre til omfattende økonomisk og sosial endring? Sentralt i disse endringene står ofte enkeltindivider, som utfordrer vante mønstre og som ser nye muligheter.

Utforskningen av dette temaet innebærer å utfordre sjablongmessige oppfatninger av mennesket. Sjablongene står seg dårlig i møtet med virkeligheten. For eksempel viser det seg at *homo economicus* som alltid søker profitt ikke lar seg gjenfinne ved undersøkelser av faktiske samfunn og kulturer. Individuer som utfører økonomiske handlinger må selv oppfatte dem som meningsfulle, og mennesker finner mening i kultur, ikke i ahistorisk nyttemaksimering. Derfor er kunnskap om kulturelle normer og verdier, mentaliteter og ideologier, samt gjenstander og teknologier nødvendig i økonomiske analyser. Like fjernt fra det virkelige liv er *homo societatis*, som innretter seg fullstendig etter kulturens normer og verdier. Mange avviker i beskjedne grad og i skjul, men i alle samfunn finnes også individer som åpent våger å gjøre det ugjørlige. Noen utfordrer autoriteter, andre bryter normer for økonomisk adferd, og enkelte trosser familiens ære og setter livet på spill for kjærlighetens skyld.

Handlinger som bryter normer og stiller opp nye verdier er blant de viktigste årsakene til samfunnsmessig endring. Derfor må studier av endringene bygge på et bredere syn på mennesket enn det som kun favner eksisterende normer, verdier og adferdsmønstre. Det må også kunne inkludere menneskene som valgte å handle innovativt og utradisjonelt, og som dermed flyttet de sosiale og kulturelle grensene for aksepterte handlinger – vi kaller dem *entreprenører*. Å overse entreprenører i analyser av samfunnsmessig endring er, med ordene til den amerikanske økonomen William J. Baumol, som om “the Prince of Denmark [had] been expunged from the discussion of Hamlet.”

KHMs forskere møter i sitt arbeid stadig kimene til og konsekvenser av samfunnsmessig endring, og må vurdere forholdet mellom entreprenør, tradisjon og struktur. De historiske fagenes langtidsperspektiv og sosialantropologiens møte med globaliseringsprosesser plasserer temaet om samfunnsmessige endringsprosesser direkte innenfor forskernes synsfelt. Den empirien KHM forvalter, frembrakt gjennom omfattende feltarbeid og vedlikeholdt i unike arkiver og gjenstandssamlinger, utvides daglig gjennom innlemmelse av nye funn og gjennomføring av naturvitenskapelige analyser, 3D-scanninger etc. av gjenstander. KHM forsterker arbeidet med å strukturere disse datamengdene, og gjør dem tilgjengelige for forskere og allmennhet gjennom innovative og brukervennlige nettløsninger. Velstrukturerte og tilgjengelige data av høy kvalitet gir

forskningen ved KHM en særpreget profil som er særlig egnet til å utfordre eksisterende innsikter og teorier, og å utvikle nye.

Satsningsområde 3, Landskap i rask endring. Bebyggelse og omgivelser

Landscapes – Rapid Changes. Habitation and Environments

Verden er preget av store forandringer i klima og landskap, en kontinuerlig prosess som nå er mer dramatisk enn noen gang siden istiden for 12000 år siden. Til sammen gir arkeologiske og antropologiske tilnærminger til arkeologi innsikt i både nære og langsiktige konsekvenser av klimaendringer.

Et langtids perspektiv kan gjøre det mulig å spore hvordan hurtig isavsmelting og rask landheving i steinalderens kystlandskap stimulerte kulturell kreativitet. Dramatiske flom- og rassituasjoner kan kreve omlegging og tilpasning. Bosetning- og klimakrisen på 500-tallet krevde også forandring, og dette kan ha lagt grunnlaget for bosetningsstrukturen i Skandinavia fram til 1800-tallet. For arkeologiske perspektiver er det interessant å spore de intensjonelle og ikke-intensjonelle følgene av store endringer, som for eksempel jordbrukets oppkomst og omfattende nyrødding.

1970-tallets «deterministisk» økologi og geohistorie, hvor mennesket ble oppfattet som en passiv refleks, «fanget» av gitte omgivelser, har blitt erstattet med perspektiver sett som en handlingsaktør i tid og rom som påvirker omgivelser, perspektiver som inkluderer

det dynamiske, heterogene samspill mellom mennesker, landskap, dyr og andre ikke-menneskelige vesener.

Dagens klimaendringer betimer ny kunnskap om menneskeheten i krisesituasjoner. Både antropologisk og arkeologisk kunnskap kan gi innsikt i hvordan mennesker takler kriser. Ved KHM finnes allerede et stort datamateriale som kan brukes til og utforske kjente endringsprosesser, mens nytt innsamlet materiale fra utgravninger, samt antropologiske studier kontinuerlig åpner for nye spørsmål. Materialet kan belyse kriser og kulturelle kursendringer, men også stabilitet og mønstre av lang varighet. Arkeologiske studier kan gi innsikter i hvilke sosiale og tekniske strategier som har blitt brukt i møte med fundamentale endringer i klima og livsbetingelser, og om disse har kan betegnes som suksessrike i et langtidsperspektiv.

Antropologer ved KHM på sin side har betydelig kompetanse på samspill mellom mennesker og omverdenen, de komplekse relasjonelle nettverk som disse inngår i. Hvordan folk forstår naturen, og hva som gjør den til konstant eller noe som er i endring, er viktige bestanddeler av det antropologiske virke. Likeledes, endringer i ressursgrunnlag, og dets konsekvenser for økonomiske, politiske, sosiale og kulturelle relasjoner.

I krisetider er tverrfaglige tilnærming til naturtilpasninger særlig signifikante. Arkeologi og antropologi komplimenterer hverandre som studier av fortid og nåtid. Samtidig kan naturvitenskapelige metoder gir en bedret forståelse av utviklingen av vegetasjon og faunaliv, og kan belyse hvordan omgivelsene har blitt endret og formet bl.a. i følge av menneskelig aktivitet i fortiden.

Fra et arkeologisk synspunkt kan kunnskapen fra gjenstandsmaterialet komplementeres gjennom visualiseringsverktøyer som GIS, fotogrammetri og LiDAR. KHM's utvikling av kartbaserte grensesnitt

vil kunne gjøre databaser til virtuelle arenaer som viser landskapsendringer og hvordan de har oppstått og oppstår. Likeledes skal digitalt feltmuseum være et forum der samlingene blir tilgjengelig for forskning og formidling i felt, og der feltbasert kunnskapsgenerering kommer direkte inn til museet, og besvares av forskningen på relaterte gjenstander.

For antropologer er digitale verktøy både et forskningsfokus og et kunnskapsutvekslingsverktøy. GIS inngår i enden av en lang rekke kartleggingspraksiser som i menneskets historie har hatt store politiske og økologiske konsekvenser, og som i dag er en viktig aktør i den moderne forvaltningen av natur og landskap. Samtidig er den etnografiske gjenstandsbasen likesom de arkeologiske basene en kilde til komparative studier av naturtilpasninger, både i tid og rom. Digitale verktøy brukes til å utveksle informasjon både mellom museer og med 'source communities'.

Utstillingsstrategisk plan 2020, KHM

Innledning

Kulturhistorisk Museums utstillingsstrategi er en delplan til museets samlede 2020-strategi og er utarbeidet av museets tverrseksjonelle utstillingsråd. Utstillingsstrategien skal ses i samspill med museets forskningsstrategi.

Utstillingsstrategien er sentral i museets ambisjon om å integrere sin utstillingsformidling i en overordnet kunnskapsmodell der forskning, forvaltning og formidling virker gjensidig fornyende. Strategien legger vekt på hvorledes en fornying av utstillingene på tvers av grensene mellom forskningsdisipliner og fag kan skape både ny viten og nye forskningsspørsmål så vel som engasjement og vitebegjær i møtet mellom forskere og publikum

A Hovedmål: Utstillinger skal være et sentralt ledd i museets kunnskapsproduksjon

KHM er et forskningsbasert universitetsmuseum som ønsker å utvikle ny viten gjennom alle sine aktiviteter, inkludert utstillinger. Museets nye utstillinger skal:

- være et aktivt instrument for å utvikle en særlig museal form for kunnskapsproduksjon, som bygger på tverrfaglighet, nærhet til publikum og museets materielle og arkitektoniske kapital.
- skape tydeligere sammenheng mellom KHM's forskning, forvaltning og formidling.
- invitere publikum med i forskningsprosessen og skape offentlig debatt omkring store spørsmål på tvers av tid og rom.

B Strategiske hovedsatsninger: Nye utstillingskonsepter i Vikingetidsmuseet og i Historisk Museum

KHM's formidling gjennom utstillinger skal integreres i museets overordnede kunnskapsmodell: Å utvikle en sterk sammenheng mellom forskning, forvaltning og formidling. I strategiperioden vil det være nødvendig både å skape nye utstillinger med en sterk forsknings- og forvaltningsprofil, og å utvikle metoder og teknikker for å oppnå dette.

1. Nye kjerneutstillinger i 1. etasje i Historisk museum, Tullinløkka

Museets permanente utstillinger i 1. etasje i Historisk museum er fysisk nedslitte og svarer ikke på museets ønsker om å profilere den pågående forskning. En fornying av disse vil derfor være et prioritert satsingsområde frem mot 2020. I tråd med KHM's utstillingsvisjon *Et hus for vilde tanker*, skal museets utstillinger gjennomsyres av pågående forskning og kunnskapsutvikling, og i større grad utnytte museets tverrfaglighet. Museets aktuelle forskningssatsninger vil danne utgangspunkt for nye utstillingskonsepter i 1. etasje.

2. Fire ulike utstillingsplattformer

Nye utstillinger i Historisk museum grupperes i fire ulike formater:

- *Kjerneutstillingene* skaper tids- og stedsoverskridende perspektiver på mer almene problemstillinger. Disse utstillingene har som utgangspunkt en langvarig horisont, men elementer vil kunne skiftes ut løpende, slik at utstillingene blir dynamiske og foranderlige.
- I *Objektariatet* fokuserer vi på gjenstander og materialitet. Her vil det bli anledning til å ta frem store deler av samlinger og presentere dem som gjenstander i seg selv, uten

omfattende fortolkning. Gjennom å bruke Arenaen i 3. etasje. som scenisk ramme, vi vi kunne legge til rette for et særpreget museumsbasert diskusjonsforum.

- *Særutstillingene* kan ta for seg tverrfaglige problemstillinger, som i kjerneutstillingene, men kan også bygge på historiske, regionale, eller typologiske dybdedykk. Særutstillingene gir anledning til å fokusere på individuelle forskningsprosjekter.
- I *Den røde sone* arbeider vi eksperimentelt med hvordan vi kan gjøre vitenskapelige spørsmål sanselige. Den røde sonen bygger på korte, intensive workshop-aktiviteter.

Disse vil resultere i skisseaktige eksperimentelle uttrykk som vil være tilgjengelige for museets publikum.

3. Nytt vikingtidsmuseum på Bygdøy

I 2015 utlyses arkitektkonkurransen for nytt Vikingtidsmuseum på Bygdøy. Dette innebærer at et nytt museum kan være en realitet ved utgangen av strategiperioden. KHM har et ledende miljø innenfor vikingtidsforskning. I tråd med utstillingsvisjonen, *Et hus for vilde tanker*, skal det nye museet sette denne forskningen i spill. Det skal også legges til rette for aktivt samspill med spesialiserte publikumsgrupper – håndverksgrupper, amatørarkeologer og rekonstruksjonsgrupper. Fokus på visuelle og sceniske utstillingsteknikker vil også stå sentralt.

Følgende hovedtyper av utstillinger og publikumsaktiviteter vil sette rammene for arbeidet med utvikling av de nye utstillingene:

- Vikingikoner – ikonløype
- Tematiske fordypninger
- Aktiviteter – samspill med publikum
- Særutstillinger

Utviklingen av nye utstillinger for det nye Vikingtidsmuseet vil være en svært sentral del av KHMs utstillingsstrategi fram til 2020. Det vil også bli en arbeids- og ressurskrevende oppgave. Arbeid med konseptutvikling, gjenstandsbevaring og et omfattende samarbeid med eksterne utviklere innenfor design og utstillingsteknikk vil være sentrale innsatsområder. Det er avgjørende at Universitetet i Oslo bidrar til å skape rammer som gjør KHM i stand til å ta et slikt løft og koordinere et slikt samarbeid med eksterne aktører på en måte som sikrer at det nye museet på Bygdøy kan leve opp til de strategiske og vitenskapelige målsetningene for KHMs virksomhet.

C Strategiske tiltak: Skape møteplasser mellom forskere, fag og publikum

1. Å dyrke en nysgjerrighetskultur

En utstilling skal stille spørsmål eller hypoteser som ikke allerede er besvart i forskningen. Museet skal være et sted hvor vi *undersøker* verden og tenker den på nytt, og ikke først og fremst et sted hvor vi *forklarer* verden med allerede etablerte begreper. For å nå dette målet er det nødvendig å etablere en bred diskusjon om utstillinger og kuratering på KHM. 4

Tiltak:

- Utstillingsrådet har ansvar for et årlig seminar om utstillingsfaglige temaer, åpent for alle ansatte. Seminaret vil ha innlegg fra både KHMs egne fagfolk og ledende internasjonale museumsprofiler. Relevante samarbeidspartnere inviteres til å delta.

- Utstillingsrådet har ansvar for å holde kurs og workshops om f.eks. kuratering, tekstskrivning, design, visuell kommunikasjon og andre utstillingsrelaterte emner.
- Utstillingsrådet skal stimulere til jevnlige og uformelle diskusjonsforum hvor folk fra alle museets fagområder inviteres til å tenke kreativt omkring utstillinger.
- Utstillingsrådet undersøker muligheten av å etablere et samarbeid mellom KHM og en eller flere institusjoner som jobber med design, kommunikasjon og ideutvikling.

2. Å utvikle nye, forskningsbaserte kjerneutstillinger

KHMs utstillinger skal bidra til å utvikle en særegen museal vitenskapelse som utforsker menneskene på tvers av tid og rom. KHMs samlinger har et potensial til å utfordre og forandre vår kunnskap og begreper om verden. Museets 1. etasje skal nå fornyes i tråd med pågående forskningsprosjekter og de mange fagligheter som er involvert.

Tiltak:

- Utstillingen *Kollaps* skal utvikles, slik at den kan åpne så snart oppussingen av den første salen (nåværende steinalder/bronsealder/jernalder) i 1. etasje er ferdig.
- Utstillingsrådet skal etablere et forprosjekt som definerer rammer og målsetninger for fornyingen av 1. etasje.
- Det skal etableres en prosjektgruppe med prosjektleder, som kan ta ansvar for fremdriften av fornyingen av 1. etasje.
- Utstillingsrådet og KHMs interne forskningsråd skal i samarbeid sikre at museets medarbeidere involveres i utviklingen av temaer for de to andre salene i 1. etasje.
- På bakgrunn av forskningsprosjektene *Religion and Money*, skal utstillingen av Ål-taket fornyes på en slik måte at den skaper tematisk forbindelse til den kjerneutstillingen som skal inn i den nåværende Middelaldersalen.

3. Omstrukturering av utstillingsflatene i Historisk museum

Nye utstillinger i Historisk museum struktureres ut fra våre fire utstillingsflater. Gjennom de ulike formatene vil vi følge museets vitenskapelse fra en gjenstand kommer inn på museet til den presenteres i en utstilling.

Tiltak:

Kjerneutstillinger utvikles i 1. etasje og deler av 2. etasje

Kjerneutstillingene bygger på fellesmenneskelige problemstillinger på tvers av tid og rom. Frem mot år 2020 fornyes hele 1. etasje, med åpning av *Kollaps* i 2016 som første steg. Det opprettes egne prosjektgrupper for de to neste sonene, basert på forskningssatsninger i KHM.

Objektariat etableres i Arena i 3. etasje, fra høsten 2016

Disse utstillingene viser frem museets samlinger på en fortettet måte, med lite tematiserende kontekst. Utstillingene har en varighet på 1–2 år. Objektariatet vil skape en inspirerende ramme omkring museets debattarena.

Særutstillinger i Østsalen i 3. etasje

Disse utstillingene vil utforske en spesifikk faglig/tverrfaglig problematikk, med visningstid fra 6–12 måneder. Under planlegging er bl.a. *Ta det personlig* (vår 2015) og *Death Materiality and the Origin of Time*.

Den røde sonen etableres i 3. etasje i 2015

Den røde sonen etableres som et eksperimentelt verksted hvor alle typer fagfolk møtes og utvikler ideer, konsepter og konkrete løsninger. Verkstedet skal gi plass til kortvarige eksperimenter som student-utstillinger, deleksperimenter til nye kjerneutstillinger, mm.

De fire flatene åpner for ulike elementer i museets forskning og forvaltning og henvender seg til publikum med forskjellige innfallsvinkler. De ulike formatene skal være gjenkjennelige, slik at publikum får en tydelig forståelse av hvordan KHM arbeider med sin utstillingsvirksomhet.

4. Å bygge på nærheten til publikum

Et særlig privilegium ved kunnskapsutvikling i museer er kontakten med et bredt publikum. Møtet med de besøkende påvirker måten vi stiller spørsmål og gir svar på. Ved å gjøre selve forskningsprosessen gjennomskiktig for allmenheten, tar museet sin samfunnsrolle på alvor.

Tiltak:

- KHM skal utnytte sin debattarena til å overskride grensene mellom akademiet og offentligheten, og skape direkte kommunikasjon mellom forskere og publikum.
- Utstillingsrådet skal tilrettelegge åpne kuratorsamtaler og debatter som skaper oppmerksomhet rundt fornyelsen av museet
- KHM skal tenke inn tilbud til skolen på et tidlig tidspunkt i utstillingsprosesser. Langsiktig samarbeid med enkelte skoler og lærere, vil styrke KHMs mulighet til å utvikle ny kunnskap gjennom utstillinger.
- Publikum – heriblant nettverk fra museets publikums- og mangfoldsarbeid – skal tenkes inn som en ressurs i nye utstillingsprosjekter.
- KHM skal utprøve utstillingsformater som skaper en direkte relasjon mellom forsker og publikum, både analogt og digitalt.

5. De digitale utstillingene

Digitale verktøy kan åpne opp dørene til museets forskning og samlings- og forvaltningsvirksomhet «bak scenen». Parallelt med å utvikle nye utstillingsflater, skal museet skape innhold til digitale grensesnitt på museet, i feltprosjekter og i det offentlige rom.

Tiltak:

- KHM skal gjøre utstillingsprosesser tilgjengelige gjennom museets webside. Det skal etableres utstillingssider hvor prosjektdeltakere blogger og gir publikum anledning til å engasjere seg med kommentarer og spørsmål.
- Høst 2016 opprettes *Digitalt Feltmuseum*, som vil bringe museumssamlingene ut i felt og utgravningene inn i museet.
- KHM skal legge til rette for at digitale ressurser som anvendes i museets forskning og forvaltning (GIS-tegninger, 3D-scanning, databaser, mm.), kan inngå i utstillings- og formidlingsvirksomheten.

6. Tett oppfølging og løpende evaluering

KHM har i løpet av 2014 innført en ny modell for utstillingsproduksjon. Denne modell skal videreutvikles og kommuniseres tydelig til alle museets ansatte. Museet må avklare ansvarsområdene til henholdsvis Utstillingsrådet og Utstillings- og publikumsseksjonen når det gjelder evaluering og oppfølging av utstillingsprosjekter.

Tiltak:

- KHMs Utstillingsråd skal informere løpende om utstillingstiltak på allmøter og rådets hjemmeside, slik at tankene bak museets utstillingsvirksomhet deles så bredt som mulig i organisasjonen.
- Utstillingsrådet skal samle erfaringene rundt utstillingsfornyingen i denne strategiperioden og sette dem i spill med utvikling av nye konsepter for fremtidens utstillinger i nye fasiliteter på Bygdøy og Tullinløkka.
- KHMs Utstillingsråd og Utstillings- og Publikumsseksjon skal sikre en realistisk langtidsplanlegging av utstillingsvirksomheten gjennom 2-3 årlige planleggingsdager der innkomne utstillingsforslag vurderes.
- KHM skal videreutvikle rutiner for evaluering av utstillingsprosjekter. Utstillings- og Publikumsseksjonen skal evaluere utstillingsprosessene i forhold til prosjektmodell for utstillingsproduksjon, mens UR evaluerer i forhold til museets utstillingsstrategi. Alle større utstillinger diskuteres på et seminar som er åpent for alle museets ansatte.
- I prosjektplaner for utstillinger skal prosjektets plassering i museets utstillingsstrategi alltid drøftes.

7. En styrket relasjon til Universitetet i Oslo

Nye utstillinger ved KHM vil være tverrfaglige og åpner opp for å inkludere flere forskere ved UiO og andre forskningsmiljøer i Norge. Universitetets studenter er en av KHMs særlige målgrupper, både som samarbeidspartnere og brukere. Lokaliseringen i sentrum skal utnyttes for å gjøre UiO mer synlig i bybildet. UiO's Museum for Universitets- og Vitenskapshistorie, som fra 2015 inngår i KHM, gir en ytterligere anledning til at UiO kan presentere sin egen historie og virksomhet gjennom museet i sentrum.

På denne måten har KHM et stort potensial for å virke som UiOs utstillingsvindu overfor offentligheten.

Tiltak

- KHM arbeider for å åpne en særutstilling basert på et samarbeide med andre fagmiljøer på UiO i løpet av 2018–19.
- KHM skal videreutvikle det eksisterende samarbeidet med Institutt for Kulturstudier og Orientaliske Språk rundt undervisning i museologi og praktisk utstillingsproduksjon, og legge til rette for en årlig studentutstilling.
- KHM skal utvikle og stille sin debattarena og Den røde sone til rådighet for initiativer fra UiOs studenter og ansatte.

- KHM skal aktivisere PhD-stipendiater i utstillingsprosesser og dermed bidra til å sikre rekruttering av kvalifisert arbeidskraft til museene.
- Utstillingsrådet og museets utstillingsrådgiver skal aktivt informere sentrale aktører på UiO om museets planer for utstillingsfornyning og mulighetene som stilles til rådighet gjennom Arenaen og Den røde sone.

D Oppsummering

Med denne utstillingsstrategien vil KHM bidra til at Universitetet i Oslo skal nå sine mål om å være et *grensesprengende og samfunnsengasjert læringsmuseum* (UiO strategi 2020):

- KHM skal fornye sine utstillinger på en måte som stimulerer vitebegjær og generer ny viten på tvers av grenser mellom ulike fag, mellom forskere og publikum, og mellom universitet og samfunn.
- De fire utstillingsformatene skal aktualisere universitetets samlinger og viten slik at de skaper oppmerksomhet og engasjement i offentligheten.
- KHMs rike samlinger og faglige innsikter skal utgjøre en attraktiv og engasjerende læringsarena for studenter og skoleelever.

Museets nye utstillinger skal skapes gjennom en *inkluderende utforskning av menneskelig mangfold og eksistensielle mysterier* (KHMs visjon). Med sin nærhet til publikum har museet en særskilt mulighet til, og ansvar for, å bidra til kunnskapsbasert dannelse for det 21. århundret.

